

๑๕. ความเข้าใจพื้นฐานในการพิจารณาภาวะธรรม

Understanding the Basis for Determining the Phenomena

ขอน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

In Honor of the Blessed One of the Fully Enlightened One

By Nithee Siripat – Siripat.com and Academiae Network. 2016

ความสำคัญของบทความ

ในยุคปัจจุบันสมัยใหม่แห่งศตวรรษที่ ๒๑ นี้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นยุคใหม่ที่สังคมมนุษย์ทั้งหมดได้ก้าวสู่ “ยุคสังคมข้อมูลสารสนเทศ” [The Era of Informative Society] หรือ เป็นยุคที่สังคมโลกหันมาให้ความสำคัญด้านคุณภาพทางปัญญาความรู้ของทรัพยากรมนุษย์ ที่ประเมินค่าเป็นทรัพย์สินเชิงการบริหารจัดการความรู้ [Knowledge Management] เกี่ยวกับด้าน “ต้นทุนทางปัญญา” [Intellectual Capital] ที่จะเป็นดัชนีบ่งบอกถึงความเจริญของสังคมหรือประเทศชาติในอนาคต ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นมหาบุรุษทางด้านพัฒนาปัญญาญาณแห่งมวลมนุษยชาติ พระองค์ทรงชี้แนะให้พุทธศาสนิกชนและสาธุชนทั่วไป ให้ความสำคัญในการพัฒนาจิตใจและปัญญาของตน ให้เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพ เพื่อให้เกิดปัญญาใน ๒ อย่าง ได้แก่ (๑) **ปัญญาเห็นธรรมทั้งปวง** นั่นคือ อภิญญา-ธรรมจักษุ-ทิพพจักษุ-ความรู้คมชัดยิ่งยวด กับ (๒) **ปัญญาตรัสรู้ธรรมทั้งปวง** คือ สัมโพธิะ-อัสวัชยะ-ความตรัสรู้ [สัมโพธิญาณ] โดยพระองค์ทรงมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้พระสงฆ์สาวกผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบยอมบรรลुเข้าถึง “**สัจจภาวะแห่งพระนิพพาน**” ได้โดยชอบด้วยตนเองเป็นหลัก [สัมมาสัมโพธิญาณ-อรหัตตผลวิมุตติ-บรมธรรม] ที่เรียกว่า “**อนุภาติเสตนิพพาน-ชีวิตสมถีสี**” โดยมีปริชาสามารถหลุดพ้นทุกข์ทั้งปวงไม่มีเชื้อกิเลสเหลือทิ้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตาม “**ปริชาญาณ**” [Intellect] กับ “**ปัญญาญาณ**” [Intuition] ทั้งหลายที่ทุกคนบรรลุคุณวิเศษนี้ได้ย่อมเกิดประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรมด้วยเสมอกัน ทั้งหลายทั้งปวงนั้น ย่อมเกิดจากความเข้าใจอย่างถูกต้องในสภาวธรรมทั้งหลาย ที่เรียกว่า “**โลกียสัมมาทิฏฐิ**” กับ “**โลกุตตรสัมมาทิฏฐิ**” นั่นคือ การเป็นผู้แจ้งโลกและชีวิตอย่างแท้จริง.

บทความที่ ๑๕ ประจำปี ๒๕๕๕ – ความเข้าใจพื้นฐานในการพิจารณาสภาวะธรรม

ผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมากมักมองข้ามความสำคัญรากฐานในการตรัสรู้ถึง “สัมมาสัมโพธิญาณ” ของพระพุทธเจ้า พระธรรมของพระศาสดานั้น จะเกี่ยวข้องกับกองชีวิตทั้ง ๕ อย่าง ที่เรียกว่า “เบญจขันธ์-ขันธ์ ๕” [The Five Aggregates] หรือเรียกสามัญเหตุปัจจัยแห่ง “อิทัปปัจจยตา-ปฏิจสมุปบาท” [The Dependent Origination: หมายถึง ธรรมที่แสดงกฎของธรรมชาติ ถึงความเป็นเหตุเป็นผล และความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน จนเป็นผลให้เกิดทุกข์ และแสดงเหตุที่ทำให้ทุกข์นั้นดับลงไป ฉะนั้น โดยคำว่า “ทุกข์-ทุกข์” [Suffering] ที่ว่านี้ นั่นคือ “อุปาทานทุกข์”] ว่า “นามรูป” [Mind and Matter] ที่มีองค์ประกอบ ๒ อย่าง ระหว่าง (๑) *ร่างกาย*-Body กับ (๒) *จิตใจ*-Mind โดยหลักธรรมจะมุ่งเน้นในส่วนที่เป็นจิตใจหรือความจริงสูงสุดโดยปรมาตม์หรือ “ปรมาตม์จะ-Absolute Truths” คือ “จิต” [Consciousness] โดยเน้นไปสู่สภาวะธรรมในฝ่าย “จิตนิยม” [Idealism] กับ “สัจนิยม” [Realism] นั่นคือ พิจารณาหาเหตุผลกันในเชิงปรัชญา ที่เรียกว่า “เหตุผลนิยม” [Rationalism] หรือตรรกวิทยา [Logic] ที่จำแนกกระบวนการคิดออกเป็น ๒ อย่าง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพิจารณาสภาวะธรรมต่างๆ ใน “วิปัสสนาภูมิ-ปัญญาภูมิ” ตามเกณฑ์องค์ความรู้ที่เป็น “สัมมาทิฐิ” หรือกฎเกณฑ์ทางวิวิธวิทยาศาสตร์ [กฎธรรมชาติ] ได้แก่ *ขันธ์ ๕-อายตนะ ๑๒-ธาตุ ๑๘-อินทรีย์ ๒๒-อริยสัจ ๔-ปฏิจสมุปบาท ๑๒-ปฏิจสมุปป็นนธรรม ๖* [อัทธา ๓-สังขเล ๔-สนธิ ๓-วิภูฏะ ๓-อาการ ๒๐-มูล ๒] ดังนี้

(๑) “การให้เหตุผลแบบนิรนัย” [Deductive Reasoning] หรือ “การให้เหตุผลจากบนลงล่าง” [Top-Down Logic] เป็นการนำความรู้พื้นฐานซึ่งอาจเป็นกฎ ข้อตกลง ความเชื่อ หรือ บทนิยาม ซึ่งเป็นสิ่งที่รู้มาก่อน และยอมรับว่าเป็นความจริงเพื่อหาเหตุผลนำไปสู่ข้อสรุป เป็นการอ้างเหตุผลที่มีข้อสรุปตามเนื้อหาสาระที่อยู่ภายในขอบเขตของข้ออ้างที่กำหนด แนวคิดนี้ตรงกับทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า “อนุโลมปฏิจสมุปบาท-กำหนดสมุทัยสัจ-สมุทวาร” [การคิดเชิงวิเคราะห์-Analysis โดยอนุมานเปรียบเทียบ] คือ การพิจารณาจากเหตุไปหาผล นั่นคือ “อวิชชา” ไปหา “ทุกข์สัจ-อุปาทานทุกข์” อนึ่ง “วิธีอนุมาน-นิรนัย” [Deduction Method] คือ การหาเหตุผลจากส่วนที่ยอมรับ เป็นสากลหรือชัดเจน ไปหาข้อสรุปในส่วนที่ยังไม่รู้หรือยังไม่ชัดเจน หรือง่าย ๆ จากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย หรือจากทุกส่วนไปหาบางส่วน หรือ เรื่องเฉพาะสู่เรื่องทั่วไป

(๒) “การให้เหตุผลแบบอุปนัย” [Inductive Reasoning] หรือ “การให้เหตุผลจากล่างขึ้นบน” [Bottom-Up Logic] เป็นวิธีการสรุปผลมาจากการค้นหาความจริงจากการสังเกตหรือการทดลองหลายครั้ง แล้วนำมาสรุปเป็นความรู้แบบทั่วไป เนื่องจากการให้เหตุผลแบบอุปนัยเป็นการสรุปผลเกิดจากหลักฐานข้อเท็จจริงที่มีอยู่ ดังนั้น การหาข้อสรุปหรือความจริง

โดยใช้วิธีการให้เหตุผลแบบอุปนัยนั้น ไม่จำเป็นต้องถูกต้องทุกครั้ง ข้อสรุปจะเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อมูล หลักฐานและข้อเท็จจริงที่นำมาอ้างอิงซึ่งได้แก่ จำนวนข้อมูล และ ข้อมูล และแนวคิดนี้ตรงกับทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า “ปฏิโลมปฏิจจนูปบาท–กำหนดนิโรธสังข–นิโรธวาร” [การคิดเชิงสังเคราะห์–Synthesis โดยอุปมานเทียบเคียง] คือ การพิจารณาการดับจากเหตุไปหาผล นั่นคือ ย้อนกลับไปดับความไม่รู้จริงแห่งอวิชชาได้ ย่อมดับอุปาทานทุกข์ได้เช่นกัน นั่นคือ การดับกิเลสดับทุกข์ได้อีกหนึ่ง “วิธีอุปมาน–อุปนัย” [Induction Method] เป็นวิธีย้อนกลับกับวิธีอนุมาน นั่นคือ เป็นวิธีการค้นหาความรู้ความจริงจากข้อเท็จจริงย่อยๆ โดยพิจารณาสิ่งที่เหมือนกัน ต่างกัน สัมพันธ์กัน แล้วจึงสรุปเป็นข้อเท็จจริงใหญ่ หรือ การหาข้อสรุปที่ชัดเจนจากการสรุปทุกๆ ส่วน หรือ จากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ หรือ จากเรื่องทั่วไปสู่เรื่องเฉพาะ

ถ้าเป็นทางด้านการศึกษาธรรมฐานนั้น จำแนกออกเป็น “ภาวนา ๒” [Mental Development] หมายถึง การฝึกอบรมจิตใจ ได้แก่ (๑) สมถผละ–สมถภาวนา–จิตวิญญาณ” [ฌานสมาธิ–ทัตสนะ] กับ (๒) “วิปัสสนาผละ–วิปัสสนาภาวนา–ปัญญญาณ” [วิปัสสนาญาณ] เพื่อพัฒนาคนให้บรรลุถึง (๑) *อุปสมะ*–ความสงบ (๒) *อภิญญา*–ความรู้คมชัดยิ่ง (๓) *สัมโพธิ*–อัสวัภยะ–ความตรัสรู้ และ (๔) *นิพพาน*–วิวิญญะ–ความหลุดพ้น จากกิเลสและทุกข์แล้ว อันเป็นการรู้ประจักษ์แจ้งใน “สัจภาวะแห่งพุทธะ” [The Truths of Buddha] ที่จำแนกองค์ความรู้ทั้งหลายออกเป็น ๓ ด้าน ดังรายละเอียดเพิ่มเติมในตารางข้างล่างนี้

สัจภาวะแห่งพุทธะ–The Truths of Buddha		
(๑) ศาสนา–Religion	(๒) ปรัชญา–Philosophy	(๓) วิทยาศาสตร์–Science
สัญชาตญาณนิยม–Intuitionism ศรัทธา–เหตุผล–ญาณทัตสนะ– ปัญญญาณ Faith–Reasoning–Insight and Knowledge–Intuition	เหตุผลนิยม–Rationalism ความเชื่อ–เหตุผล–ปัญญา Confidence–Reasoning– Knowledge	ประจักษ์นิยม–Empiricism ความเชื่อ–สมมติฐาน–ทฤษฎี– เหตุผล–หลักฐาน Assumption–Hypothesis–Theory– Reasoning–Evidence [Data]
ภาวนาธรรมฐาน–Mental Development	ตรรกวิทยา–Logic ญาณวิทยา–Epistemology	ระเบียบวิธีวิจัย–Research Methodology
ภาวนามยปัญญา–ปัญญญาณ Mental Developing Knowledge	จินตามยปัญญา–โยนิโสมนสิการ Reasoning Knowledge	สุตมยปัญญา–ปรโตโมสะ Learning Knowledge
พุทธะ–Buddha	ปราชญ์–Philosopher	นักวิทยาศาสตร์–Scientist

ดังนั้น อารยธรรมของสังคมมนุษย์ที่เกิดจากวิถีชีวิตเพื่อความอยู่รอดจึงเป็น “องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์” ที่เรียกว่า “เศรษฐานวิชา” [หมายถึง ความรู้ที่ไม่สามารถดับทุกข์แห่งชีวิตได้จริงและไม่ได้ดำเนินตามแนวทางมัชฌิมาปฏิปทาหรืออริยมรรคมีองค์ ๘] นั่นคือ “สุดมยปัญญา-ปรโตโฆสะ” จัดเป็นการแสวงหาความรู้แบบกลุ่ม “ประจักษ์นิยม-ประสบการณ์นิยม” [Empiricism] ที่มุ่งเน้นเป็นแบบ “วัตถุนิยม” [Materialism] และ “สัจนิยม-Realism” กับ “บริโภคนิยม-Consumerism” ทุกอย่างที่เป็นความจริงต้องสามารถสังเกตเห็นได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ [ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย] ตามหลักการวิจัย [กระบวนการค้นหาความจริง-Discovery Procedures or Best Practice] แล้วมีความเชื่อโดยรากฐานที่พัฒนามาจากการผสมผสานกับองค์ความรู้ด้านหลักปรัชญา [การใช้เหตุผลไตร่ตรอง] นั่นคือ “จินตามยปัญญา-โยนิโสมนสิการ” ซึ่งจัดเป็นการแสวงหาความรู้แบบกลุ่ม “เหตุผลนิยม” [Rationalism] และ “สัจนิยม-Realism” กับ “จิตตนิยม-Idealism” แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งฝ่ายองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทางปรัชญานั้น ก็มีบาทฐานการวิวัฒน์พัฒนามาจากความเชื่อทางศาสนา โดยมีวิธีการแสวงหาความรู้ตามแนว “สัญชาตญาณนิยม” [Intuitionism] ที่เรียกว่า “วิธีการอชฌัตติกญาณ-ปัญญาญาณ” [Intuition] โดยจำแนกการค้นหาความรู้ ออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ (๑) “วिरณ” [Revelation] คือ การเปิดเผยจากพระเจ้า เช่น คริสต์ศาสนา กับ (๒) “ภาวนามยปัญญา” คือ เจริญภาวนากรรมฐาน หรือการมนสิการกรรมฐาน ซึ่งจำแนกออกเป็น ๒ อย่าง ได้แก่ (๑) สมถภาวนา คือ อารัมมณูปนิชฌาน-การเพ่งอารมณ์ ได้แก่ สมวัตติ ๘ กับ (๒) วิปัสสนาภาวนา คือ ลักขณูปนิชฌาน-การเพ่งลักษณะของนามรูปโดยไตรลักษณ์ ได้แก่ วิปัสสนา-มรรค-และ-ผล โดยมีลำดับขั้นตอนการพัฒนา ๓ ขั้น หรือ “3Is Theory” [อ้างอิงใน: <http://pantip.com/topic/30596611>] ดังนี้

ขั้นที่ (๑) เป็นเรื่อง “สัญชาตญาณ” [Instinct] ซึ่งมีอยู่แล้วในทุกคน เช่น เวลามีภัยมาถึงตัวก็รู้จิกหลบหลีกอย่างนี้ เป็นต้น ซึ่งหากเรามีสัญชาตญาณอย่างเดียวเราก็ไม่ต่างจากสัตว์ เพราะฉะนั้นเราต้องพัฒนาสู่ขั้นที่ ๒ ต่อไป

ขั้นที่ (๒) เป็นเรื่อง “ปรีชาญาณ” [Intellect] ได้แก่ การรับรู้ เข้าใจ รู้จักตัดสินใจ รู้จักคิดค้น โดยใช้สมองในการวิเคราะห์ เมื่อมีส่วนที่เป็นจิตสำนึก ส่วนนี้ทำให้เราแตกต่างจากสัตว์อื่นๆ แต่ก็ไม่ได้อธิบายความ ว่าเราเป็นมนุษย์จนกว่าจะถึงขั้นที่ ๓ ต่อไป

ขั้นที่ (๓) เป็นเรื่อง “ปัญญาญาณ” [Intuition] เป็นการเข้าถึงสภาวะจิตใจที่ทำให้เราเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปัญญาญาณเป็นส่วนที่เป็นจิตเหนือสำนึก เป็นเรื่องของการหยั่งรู้ [ญาณ-Insight คือ วิปัสสนาผล] เป็นการรับรู้แบบปิ้งแว็บ [ทัศนะ-Vision คือ สมถผล] เป็นการศึกษาที่ก้าวข้ามตรรกะและเหตุผล

แต่อย่างไรก็ตาม ทั้ง ๓ สิ่งนี้ มีความเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ “ปรัชญาญาณ” [Intellect] เป็นสะพานที่จะทำให้คนก้าวไปสู่ “ปัญญาญาณ” [Intuition] ได้ แต่คนหลายคนกลับคิดว่า การพัฒนาปัญญาทั้งหลายที่ก้าวมาถึงขั้นนี้ได้ ก็เพียงพอแล้ว ซึ่งถ้าหากเขาพยายามต่อไปอีกขั้น บุคคลนั้นก็จะสามารถเข้าถึงสภาวะของจิตที่แท้จริงได้ และจะส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิตประจำวันไม่น้อยทีเดียว ในเรื่อง “ปัญญาญาณ” ที่สามารถนำมาใช้งานได้ นั้น ยกตัวอย่างของ “ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา” นักวิทยาศาสตร์ของไทยที่ได้ไปทำงานที่องค์การนาซาที่ต้องคิดเรื่องชิ้นส่วนของ “ยานไวกิ้ง” [The Viking 1 Lander Spacecraft] ที่จะลงไปสำรวจดาวอังคาร คิดอยู่นานหลายวัน แต่ก็คิดไม่ออก แม้จะพยายามครุ่นคิดอย่างถึงที่สุดแล้วก็ตาม จนในที่สุด “ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา” ได้หยุดพัก ไม่คิด แล้วหันไปฝึกสมาธิชั่วขณะหนึ่ง เนื่องจาก ปกติท่านเป็นคนที่ชอบทำสมาธิอยู่แล้ว และในทันใดนั้นเองก็เกิดปิ๊งแว็บขึ้นมาได้คำตอบของส่วนประกอบของ “ยานไวกิ้ง” [The Viking 1 Lander Spacecraft] นั้น ผุดขึ้นมาในใจ ซึ่งท่านก็สามารถนำไปออกแบบและใช้งานได้เป็นผลสำเร็จได้จริง

ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา

[ความสำเร็จขององค์การนาซาในการสำรวจดาวเคราะห์ที่ต่อเนื่องมาจากโครงการอพอลโล่ ซึ่งครั้งนี้เน้นการสำรวจดาวอังคารโดยเฉพาะ โดยการส่ง “ยานไวกิ้ง 1” ขึ้นไปสำรวจดาวอังคาร เมื่อเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 1975]

NASA - NSSDCA – Spacecraft: Image of the Viking 1 Lander Spacecraft

[See More Details: <http://nssdc.gsfc.nasa.gov/nmc/spacecraftDisplay.do?id=1975-075C>]

Description

The Viking project consisted of launches of two separate spacecraft to Mars, Viking 1, launched on 20 August 1975, and Viking 2, launched on 9 September 1975. Each spacecraft consisted of an orbiter and a lander. After orbiting Mars and returning images used for landing site selection, the orbiter and lander detached and the lander entered the martian atmosphere and soft-landed at the selected site. The orbiters continued imaging and other scientific operations from orbit while the landers deployed instruments on the surface. The fully fueled orbiter-lander pair had a mass of 3530 kg. After separation and landing, the lander had a mass of about 600 kg and the orbiter 900 kg. The lander was encased in a bioshield at launch to prevent contamination by terrestrial organisms.

<<< แปลภาษา >>>

[รายละเอียด]

โครงการไวคิงประกอบด้วยการบินอวกาศไปยังดาวอังคารที่แยกเป็น 2 ยาน ได้แก่ ยานไวคิง 1 เปิดตัวที่ 20 สิงหาคม 1975 และยานไวคิง 2 เปิดตัวที่ 9 กันยายน 1975 ยานอวกาศแต่ละชุดต่างประกอบด้วยยานโคจรและยานลงจอด หลังจากที่โคจรรอบดาวอังคารและส่งภาพกลับมาเพื่อบอกสถานที่การลงจอด ยานโคจรกับยานลงจอดแยกกัน และยานลงจอดได้โคจรเข้าสู่บรรยากาศดาวอังคารและต้องลงอย่างนุ่มนวลที่สถานที่ที่ได้กำหนดไว้ ส่วนยานโคจรนั้น ยังคงการถ่ายภาพและดำเนินการกิจทางวิทยาศาสตร์จากวงโคจร ในขณะที่ยานลงจอดได้ใช้เครื่องมืออุปกรณ์บนพื้นผิว ยานอวกาศทั้ง 2 มีเชื้อเพลิงเต็มอัตรา มีน้ำหนัก 3530 กิโลกรัม หลังจากแยกตัวและลงจอด ยานลงจอดมีน้ำหนักประมาณ 600 กก. และยานโคจรมีน้ำหนัก 900 กิโลกรัม ยานลงจอดห่อหุ้มด้วย Bioshield ขณะลงจอด เพื่อป้องกันการปนเปื้อนสิ่งมีชีวิตต่างดาว]

ด้วยเหตุนี้ ถ้าบุคคลนั้น เป็นพุทธมามกะอย่างแท้จริง ก็จะกลายเป็นบุคคลมีองค์ความรู้ในคติ ๓ อย่าง ได้แก่ (๑) **ศาสนา** (๒) **ปรัชญา** และ (๓) **วิทยาศาสตร์** ในความเป็นจริง บุคคลผู้เป็น “**อริยบุคคล**” หรือ “**ทักษิณบุคคล**” จะมีศาสตร์แห่งคติทั้ง ๓ โดยปริยาย ไม่ต้องอาศัยใบวุฒิบัตรรับรองแต่ประการใดเลย ดังเช่น พระอรหันตปัจฉิมสาวเจ้าทั้งหลาย ผู้เป็นอริยสาวกของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่กลุ่มสมมติสงฆ์ที่ยังปฏิบัติผิดปฏิบัติถูกในพระธรรมวินัยนี้ ฉะนั้น พุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อพุทธปรัชญา และศาสตร์ทั้ง ๒ ด้าน นี้ ก็ มีอิทธิพลต่อ **สังขธรรมแห่งพุทธศาสตร์** [วิทยาศาสตร์] อย่างลึกซึ้งในเชิง “**ภาคทฤษฎีต้นแบบ**” [Prototype Theory] ทั้งหมด ที่พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลผู้รู้แจ้งโลกและชีวิตทั้งหมดได้จริงๆ ก็ให้พวกมนุษย์ทั้งหลายได้ทำความเข้าใจให้ถูกต้องในเรื่องนี้กันจริงๆ จะได้ไม่เสียโอกาสในชีวิตของตนไปอย่างน่าเสียดาย คือ พวกกันตายก่อนได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่เรียกว่า “**ชนผู้หลงทิศ**” ซึ่งเป็นผู้ไม่รู้จริงใน “**อริยสังข์ ๔-เหตุผลในกาลทั้ง ๓-อทิปปัจจยตา**” [อวิชา ๔-อวิชา ๘] อนึ่ง พระธรรมของพระพุทธเจ้าได้อธิบายถึง “**ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ**” [Natural Phenomena] ได้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเชิงวัตถุนิยมหรือจิตนิยมก็ตาม ปัญหาหลักก็คือ มนุษย์ไม่มีสมรรถนะทางปัญญาจะคิดพิจารณาได้ทั่วถึง คือ **โง่เขลาเบาปัญญาที่จะเข้าถึงพระธรรมได้จริง** ก็เลยสมประมาทพระธรรมนั้นว่าไม่เป็นจริง โง่ไม่พอยังชอบหาเวรนรกใส่กระบาลตนเองอีกต่างหาก ก็เลยปฏิเสธไม่นับถือศาสนา ว่าเป็นเรื่องไม่จริง แต่แปลกที่ว่า เวลาตายกลับให้สวดพระอภิธรรมศพเพราะกลัวตกนรก ทำไมไม่โยนศพพวกนี้ทิ้งตามกองขยะให้เทศบาลมาเก็บไปทิ้งเหมือนหมาตายตัวหนึ่ง “**อวิชา**” ทั้งหลายจะปิดบังปัญญาให้อ่อนกำลังลง เพราะคิดไม่ออกบอกไม่ถูก รอให้พวกนักวิชาการฝรั่งสรุปให้ฟังก่อน แล้วจึงลงมติที่ประชุมว่าเป็นจริง ความอภัพทางความคิดนี้ คนบ้านเราชำนาญเป็นพิเศษอย่างยิ่ง จองหองกันจนไม่ได้ดีทั้งสังคม โทษของความโง่จะเกิดคู่กับความทุกข์ยากลำบาก ความฉิบหาย ความหายนะ พร้อมความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นอย่างไม่รู้จบ ซึ่งจะถึงพร้อมด้วยสังกิลสทั้งหลาย เข้าครอบงำอยู่เรื่อยไป ได้แก่ **โสกะ-ปริเทวะ-ทุกข์-โถมันส-อุปายาส** เป็นธรรมดา เรื่องง่ายๆ แค่นี้ ก็คิดให้

ได้ก็แล้วกัน เดี่ยวตายก่อนเวลาอันควร พระพุทธศาสนาเป็นแนวทางปฏิบัติไปสู่ความสงบสุข หรือ “สันติ
บทแห่งนิพพาน” คือ เริ่มจากสุขน้อยๆ เพิ่มขึ้นไปตามระดับ “ภูมิรู้-ภูมิธรรม-ภูมิปัญญา” ที่มีอยู่ในแต่ละ
บุคคล จนถึงขั้นรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมทั้งหลาย ด้วยสมถะและวิปัสสนาผละ จนสามารถตรัสรู้โดย
“สัมโพธิญาณ” ได้ ที่เรียกว่า “วิมุตตिसุข” อันเป็นความปิติสูงสุด ที่ให้ผลแห่งการปฏิบัติตามอริยมรรค แต่
อย่างไรก็ตาม ก็อย่าเชื่อตามที่ได้บรรยายมา ต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเองให้เห็นมรรคผลตามเป็นจริง

พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเห็นชีวิตเป็นทุกข์ คำว่า “ชีวิต” [Life] หมายถึง “ขั้น ๕: รูป-เวทนา-
สัญญา-สังขาร-วิญญาณ” ความทุกข์เกิดขึ้นจากการมีเจตนาเข้าไปปรุงแต่งในเบญจขันธ์ ตามอำนาจกิเลสที่
เข้ากลุ่มรวมจิตใจของตน แล้วคิดว่าความคิดนั้น ต้องเป็นจริง โดยปฏิเสธัจจธรรมโดยไตรลักษณ์ [อนิจจัง-
ทุกขัง-อนัตตา] กลับไปยึดมั่นถือมั่นความนึกคิดนั้น ว่าเป็นจริง ที่เรียกว่า “อุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์”
[อุปาทานทุกข์] เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงชี้แนะให้เห็น “ขั้น ๕ เป็นทุกข์” ด้วยการชี้ปัญญาและ
เหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรอง ต่อจากนั้น ก็ให้เห็นเหตุแห่งทุกข์โดยอวิชชาด้วยปัญญาเห็น “ปฏิจสงมฺพ
บาท-ปัจจยการ” ในองค์ประกอบปัจจัยทั้ง ๑๒ อย่าง แล้วพิจารณาสภาวธรรมด้วยปัญญาเห็นไตรลักษณ์
[สัมมสนญาณ] แล้วค่อยเห็นสภาวะที่ปราศจากทุกข์ เป็นสุขปกติ เป็นวิมุตตिसุข แล้วค่อยพัฒนาปัญญาเห็น
ข้อประพฤติปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยงให้หลุดพ้นจากกิเลสอาสวะทั้งหลาย ทั้งหมดทั้งปวงนี้ เรียกว่า “อริยสัจ ๔”
[ทุกข์-สมุทัย-นิโรธ-มรรค] หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้
เข้าถึงกลายเป็นอริยะ หนึ่ง ในขั้นตอนนี้ เป็นกระบวนการคิดที่ซับซ้อนมายิ่งขึ้น เพราะเป็นการแยกปัญญา
ออกเป็น ๒ ระดับ ได้แก่ (๑) โลกียธรรม กับ (๒) โลกุตตรธรรม หรือ (๑) วัฏฏะ กับ (๒) วิวัฏฏะ-นิพพาน
ยิ่งผู้มาปฏิบัติธรรมเป็นผู้ทนทุกข์ทรมานอยู่ด้วยอกุศลมูลทั้งหลาย ได้แก่ โลภะ-โทสะ-โมหะ อย่างหนัก
หน่วง ก็ต้องปฏิบัติทั้งยากลำบากและรู้ผลได้ช้า [ทุกข์า ปฏิปทา ทนุชาภิญา] คือ ปฏิบัติลำบาก ทั้งรู้ได้ช้า
เลยฟังชานไปว่า พระธรรมนี้ไม่เป็นจริง ไปไม่ถึงวิวัฏฏะ ขอบอยู่ในวัฏฏะหรือสังสารวัฏฏ์คิดว่า

ฉะนั้น การปฏิบัติธรรมจึงประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน ได้แก่ (๑) ไม่ทำชั่วทั้งปวง คือ ผู้รู้-อริปัญญา
สิกขา (๒) ทำแต่ความดี คือ ผู้ดี-อริศีลสิกขา และ (๓) ทำจิตให้สะอาดบริสุทธิ์ คือ ผู้เบิกบาน-อริจิตตสิก
ขา [ปฐมพุทธโอวาท ๓-สัมมปปธาน ๔] ทั้งหมดประกอบด้วยการใช้ปัญญาและเหตุผล [โยนิโสมนสิการ]
เมื่อมีศีลบริสุทธิ์ จิตบริสุทธิ์ ปัญญาบริสุทธิ์ ด้วย นั่นคือ การเกิดปัญญาเห็นแนวทางปฏิบัติอันประเสริฐ
[บุพนิमितแห่งมรรค ๑: กัลยาณมิตตตา-ศีลสัมปทา-ฉันทสัมปทา-อหตสัมปทา-ทิฐุสัมปทา-อัปปมาท
สัมปทา-โยนิโสมนสิการสัมปทา] ที่เรียกว่า “อริยมรรคมีองค์ ๘” [ไตรสิกขา-สิกขา ๓: ศีล-สมาธิ-ปัญญา]
โดยเริ่มต้นจากปัญญาที่ถูกต้อง [อริยสัจ ๔] ดำเนินด้วยศีลที่ถูกต้อง และนำไปสู่ปัญญาด้วยจิตที่บริสุทธิ์ ซึ่ง
เป็นลำดับข้อปฏิบัติปฏิบัติที่ถูกต้องใน “อริยมรรคมีองค์ ๘” และเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตรัสรู้ถึง
“สัมโพธิญาณ” [อาสาวัชฌญาณ] ตามแนวทางปฏิบัติโดย “โพธิปักขิยธรรม ๓๗-อภิญาตเทตติยธรรม ๓๗-
สันติธรรม-มรรคาวนา” ได้แก่ สติปัญฐาน ๔-สัมมปปธาน ๔-อิทธิบาท ๔-อินทรีย์ ๕-พละ ๕-โพชฌงค์
๗-มรรคมีองค์ ๘ เมื่อเกิดปัญญาเห็นธรรม [ทิพพจักขุญาณ-สัมมสนญาณ] ได้แก่ หลักปฏิจสงมฺพบาท กับ

หลักไตรลักษณ์] แล้ว ย่อมตามด้วยปัญญาตรัสรู้ธรรมทั้งปวงได้เช่นกัน ที่เรียกว่า “สัมโพธิญาณ” [อาสวัชยญาณ] นั่นเอง

ในอันดับต่อไปนี้ เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมเห็น “อุปาทานขั้น ๕ เป็นทุกซ์-อุปาทานทุกซ์” ต้องเกิดปัญญาพิจารณาเห็นธรรมในการดับทุกซ์ได้ด้วย “วิปัสสนาญาณ ๘” [ปฏิบัติญาณทัสสนวิสุทธิ ข้อ ๖ ในวิสุทธิ ๗] นั่นคือ “การทุบขั้น ๕” จึงจะข้ามโคตรจากปุถุชนไปสู่ความเป็นอริยบุคคลได้ [มรรค ๔-ผล ๔] จนสามารถบรรลุถึง “อาสวัชยญาณ-อรหัตตผลวิมุตติ” ที่เรียกว่า “นิพพาน-การดับขั้นชรูปนิพพาน” [นิพพาน ๒: สอุปาทิสถนิพพาน-อนุปาทิสถนิพพาน] คือ สภาวะแห่งจิตที่หลุดพ้นจากทุกซ์และอาสวะทั้งหลายอย่างสมบูรณ์แล้ว การบรรยายเพียงสั้นๆ แค่นี้ ก็เชื่อว่าทุกคนรู้เข้าใจแล้ว จะบรรลุธรรมวิเศษนี้ได้ง่ายนัก แต่ถ้ายังไม่เห็นจริงก็ยิ่งบรรลุธรรมวิเศษนี้ไม่ได้เลย ก็ต้องหมั่นเพียรเจริญ “โพธิปักขิยธรรม ๓๗” ต่อไป จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายของตนให้ได้ อาจจะใช้เวลาหลายๆ ชาติก็ได้ ก็อยู่ที่การสั่งสมบุญบารมีของตนเป็นสำคัญ หรือในชาตินี้มีวาสนาแสวงหาได้ถึง “อนุตตริยะ ๖” หมายถึง ภาวะอันยอดเยี่ยมที่เกื้อกูลการบรรลุธรรมวิเศษได้ ได้แก่ ทัสสนานุตตริยะ-สวานานุตตริยะ-ลาภานุตตริยะ-สิกขานุตตริยะ-ปาริจรียนานุตตริยะ-อนุสสทานุตตริยะ ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้ ก็เป็นเหตุให้หลุดพ้นจากสังกิเลสทั้งหลาย จนสามารถบรรลุถึง “ญาณธรรม” ทำให้แจ้งซึ่งนิพพานได้ ดังเช่น บรรดาลูกศิษย์ของพระสงฆ์สาวกอริยเจ้าทั้งหลายในยุคปัจจุบัน ผู้มีโอกาสเข้าถึงธรรมวิเศษได้มากกว่าคนอื่น แต่อย่างไรก็ตาม ในลำดับการบรรลุธรรมวิเศษนี้ ผู้จะบรรลุต้องประกอบด้วยธรรม ๓ อย่าง ที่เรียกว่า “อนุตตริยะ ๓” หมายถึง ภาวะอันเยี่ยม ได้แก่ ทัสสนานุตตริยะ-ปฏิบัติทานุตตริยะ-วิมุตตานุตตริยะ ซึ่งในขั้นนี้ จึงจะทำให้เห็นแจ้งซึ่งนิพพานด้วยตนเองโดยชอบ [สัมมัตตะ ๑๐-อริยมรรคมีองค์ ๑๐-อเสขธรรม-สัมมาวิมุตติ] อย่างแท้จริง ดังเช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกระทำประพาศปฏิบัติอย่างถูกต้องและยอดเยี่ยมเป็นตัวอย่างมาแล้วครั้งพุทธกาลที่ผ่านมา

ดังนั้น ธรรมทั้งหลายมีแหล่งกำเนิดจากเบญจขันธ์ทั้งปวง อันมาจากตัวตนของตนเอง แล้วค่อยอุปमानถึงธรรมทั้งหลายอันอยู่ภายนอกตน อันธรรมเสมอธรรมตามปรมาตถสัจจะ การไม่เข้าใจตนเองหรือเข้าใจอย่างผิดๆ ย่อมไม่สามารถเข้าถึง “กระแสแห่งอริยมรรค” ได้ เพราะคนหลงใหลเสียสติยอมรับเห็นจริงในธรรมทั้งหลายไม่ได้แน่นอน ไม่สามารถเกิดปัญญาเห็นธรรมทั้งหลายได้ [ธรรมจักร] อนึ่งนั้น ความรู้ทางโลก [ไตรภวนวิชา-ปัญญาสามัญ: สุตมยปัญญา-จินตามยปัญญา] ทั้งหลายนั้น ก็เป็นได้แก่ฐานในเกิดรวมกับ “ภวานามยปัญญา” ในวิปัสสนาภูมิ ไม่ใช่ปัญญาที่ทำให้หลุดพ้นจากกิเลสและกองทุกซ์ทั้งปวงด้วยเหตุนี้ ถ้าจะว่าไปแล้ว อายุขัยช่วงปลายของชีวิตของทุกคนนั้น จึงถือเป็นช่วงเวลาอันมีค่าในการแสวงหาความเจริญอันประเสริฐที่จะเป็น “สัจภาวะแห่งนิพพาน” ก็อยากให้ได้ดีกัน จึงบรรยายมาถึงขั้นนี้ ที่เหลือก็เลือกทำเอาเองทุกๆ คน อย่าประมาทเวลาและพระธรรมของพระพุทธเจ้าก็แล้วกัน ขอความสวัสดี จงมีแก่ท่านทั้งหลายด้วยดีโดยอ้อเพื่อ.

